

УДК 94(477)

Я. Купчик, канд. іст. наук, ст. лаборант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ**МІЖНАРОДНІ НАВЧАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ
КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА (1943–1964 рр.)***Висвітлено навчання в КДУ ім. Т. Г. Шевченка іноземних студентів, а також стажування студентів і педагогічну роботу викладачів цього університету за кордоном.***Ключові слова:** *Навчання, стажування, педагогічна робота, КДУ ім. Т. Г. Шевченка.*

По визволенні Києва від фашистських загарбників у зруйнованому війною місті основну увагу приділили його відбудові. Невід'ємною частиною її стали роботи по відновленню Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Як і для решти вищих навчальних закладів столиці УРСР, про хоча б якесь активне міжнародне співробітництво університету у 1943–1945 рр. годі було говорити. Студенти і викладачі тяжко працювали, розчищаючи й відбудовуючи місто. Тривалого часу, зусиль і коштів вимагало поновлення роботи самого вузу.

Лише з другої половини 1940-х років університетське керівництво приділило серйозну увагу відновленню порушених війною міжнародних навчальних зв'язків, зокрема у формі прийняття на безкоштовне навчання студентів-іноземців [1, оп. 2, спр. 27, арк. 7]. В 1946 р. в університет здобувати вищу освіту прийняли п'ятьох іноземців. В 1959 р. навчалось уже 84 іноземці, а на середину 1960-х років їх було понад 700 [3, с. 154]. Відтепер випускники середніх навчальних закладів Китаю, В'єтнаму, Куби, Чехословаччини, Румунії, Польщі та інших "соцкраїн" систематично ставали студентами КДУ.

В університеті вони надавали перевагу вивченню міжнародного права на юридичному факультеті, розвідки корисних копалин на геологічному, української й російської мов на філологічному, а також спеціалізувались з різних галузей фізики, радіофізики, хімії, біології і математики. У групах на факультетах вони навчались разом з радянськими студентами. Їх заняття проходили відповідно до загальних навчальних і робочих програм. На багатьох факультетах для студентів-іноземців розробили спеціальні плани семінарських занять. Починаючи з 1949 р. іноземні слухачі проходили стажування в Інституті підвищення кваліфікації для викладачів суспільних наук.

У свою чергу радянські студенти з навчальною (стажування, практика) метою виїздили до зарубіжних країн Європи і Близького Сходу (НДР, Чехословаччина, Польща, Китай, Єгипет, Сирія) [5, 6, 7, 8]. З другої половини 1950-х рр. стали традиційними закордонні стажування студентів і аспірантів університету. Так, у 1958 р. на стажування до Карлового університету у Празі (ЧССР) виїздили В. Горашук, Г. Кириченко, В. Лазукин, О. Негайник, Л. Прокопенко, В. Скока, П. Чаленко. У 1959 р. у Нанкінському університеті (Китай) стажувався аспірант географічного факультету М. І. Щербань. У США на стажуванні перебував аспірант механіко-математичного факультету П. І. Чаленко. Щоб продовжити навчання до Англії виїжджали студентки філологічного факультету Г. Сеніна і Б. Алора. У 1961/1962 н.р. студентка Коваленко Г. В. стажувалась перекладачем англійської мови у Гані, студенти Купрівич О. А. і Земляний О. І. – в ОАР. В 1963/1964 н.р. студенти факультету іноземних мов Дейнеко В. В. і Драга П. А. стажувались перекладачами іспанської мови на Кубі. На середину 1960-х років за кордон на стажування щороку виїжджало уже по кілька десятків викладачів університету.

Систематичними стали поїздки радянських студентів технічних і прикладних спеціальностей до Східної Німеччини для проходження виробничої практики в її університетах (Лейпцігському, Ієнському) і промислових підприємствах (завод Цейса, завод Шотта). Очевидно, що перевага надавалась студентам-відмінникам, підготовленим не лише теоретично, але й, що не менш важливо для цього часу, ідейно-політично (мали бути комсомольцями), тим, які добре володіли іноземними мовами, позитивно характеризувались за місцем навчання [2, 4].

Зарубіжні делегації цікавились питаннями управління навчального процесу. Викладачі університету виїздили читати лекції головне у країни т. зв. "народної демократії". В середині 1950-х років лекції у Пекінському університеті (КНР) читали декан факультету журналістики доц. Слободянюк І. А., доц. кафедри російської мови та літератури факультету філології В. Капустін. У Пекінському геологорозвідувальному інституті курс геохімії читав доц. кафедри мінералогії геологічного факультету В. Латиш. Викладав тоді у Китаї й доц. історичного факультету В. А. Сліпченко.

В 1959 р. за кордоном лекції читали: доц. Бородин О. А. (зав. кафедри історії КПРС) у Болгарії; проф. Маркевич О. П. (зав. кафедри безхребетних) у Польщі; доц. Голуб А. М. (кафедра неорганічної хімії) в НДР; доц. Грубрін Ю. Л. (кафедра геоморфології) у Польщі; доц. Кузьменко П. П. (кафедра металофізії) у Румунії; доц. Лисиця М. П. (кафедра експериментальної фізики) в НДР; доц. Федоренко Є. Г. (кафедра діалектики та історичного матеріалізму) у Чехословаччині; доц. Шестопал М. М. (кафедра історії журналістики) в Угорщині; доц. Дмитриченко В. С. (кафедра історії філософії) в НДР; доц. Рокитко А. І. (кафедра політекономії) у Польщі; канд. фіз.-мат. наук, ст. викл. Кучеренко Є. Т. (кафедра електроніки) у Чехословаччині.

У 1960 р. з метою читання лекцій за кордон виїздили: доц. кафедри діамату Курочкін П. П. (Монголія), доцент механіко-математичного факультету Пахарєва Н. О. (Албанія). Академік АН УРСР Маркевич О. П. викладав біологію англійською мовою в Каїрському університеті (ОАР), проф. Руденко Ф. А. – гідрологію у В'єтнамі, доц. Коваль П. П. кілька років викладав математику в Гвінеї та Алжирі, доц. Солдак А. Г. тією ж мовою геологію у Вищій технічній школі в Камбоджі, старші викладачі Литвиненко О. І. та Капустян А. Й. – політекономію і хімію іспанською мовою в Гаванському університеті (Куба), проф. Шугайлін О. В. – спецкурс з філософії природознавства у Берлінському університеті (НДР), доц. Дмитриченко В. С. – філософію у В'єтнамі, проректор, доц. Цветков Г. М. – історію міжнародних відносин у Гані, на Кубі.

Російську мову та літературу викладали доц. Дяченко І. О. в Монголії, доц. Тростянська З. К. – в Канаді, доц. Карпенко О. І. – в Польщі, старші викладачі Рогачова Л. О. і Барановська А. М. – у Камбоджі, Яковенко Р. С., Короткова А. М., Скрипник Л. З. – в Іраку, Сухенко К. М. – в Індонезії. Доц. Коваль А. І. викладала

українську мову в Загребському університеті (Югославія), а ст. викладач Мартянова О. П. – в Канаді. В Монгольському університеті доц. Дем'янчук І. П. викладав теорію і практику друку (склав і передав конспекти лекцій монгольським колегами), доц. Сенчик М. О. – кримінальне право, доц. Бублик Б. М. – вищу математику, а доц. Куликовський В. К. – геологію, доц. Литвиненко О. Г. – політекономію; викладачі Скоростецька З. В. і Коробейнікова Н. Б. викладали російську мову на Кубі, доц. Глуценко – вищу математику у НДР. Доцент Єременко працював експертом ЮНЕСКО у Женеві.

Окремі лекції прочитали проректор, професор Жмудський О. З. у Лейпцігському університеті про рентгеносвітло, декан юридичного факультету Заворотько П. П. у Братиславському університеті про цивільне процесуальне законодавство УРСР, доц. Лисиченко В. К. свої лекції з криміналістики читав у тому ж Братиславському університеті. Проф. Богач П. Г. прочитав лекції в Міннесотському університеті і Мейо-Фаундейшн (США). Доцент кафедри історії СРСР Бруз В. С. успішно читав англійською мовою в університетах Майсора, Бангалора та Хайдарабада (Індія) лекції з питань зовнішньої політики СРСР, історії радянської економіки та вищої школи за останню половину століття. Заступник декана юридичного факультету доц. Лисиченко В. К. у Братиславському і Празькому університетах прочитав лекції "Методика складання і практичного застосування в начальному процесі програмованих матеріалів з криміналістики", "Техніка складання програмованих матеріалів з криміналістики". Попередні домовленості з вузами Заходу про читання у них лекцій зазвичай залишалися нереалізованими.

Я. Купчик, канд. ист. наук, ст. лаборант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МЕЖДУНАРОДНЫЕ УЧЕБНЫЕ СВЯЗИ

КИЕВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКО (1943-1964 гг.)

Освещено обучение в КГУ им. Т. Г. Шевченко иностранных студентов, а также стажировку студентов и педагогическую работу преподавателей этого университета за границей.

Ключевые слова: Обучение, стажировка, педагогическая работа, КГУ им. Т.Г. Шевченко.

Ya. Kupchuk, Ph.D. in History, senior
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INTERNATIONAL STUDY CONNECTIONS OF KYIV STATE TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY IN 1943–1964

The article deals with the study of foreign students at Taras Shevchenko Kyiv State University, as well as the traineeship of students and pedagogical work of professors of this university abroad.

Keywords: education, traineeship, educational work, Taras Shevchenko Kyiv State University.

УДК 94 (73: 574): 327 "199/200"

Г. Мінгазутдінова, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

КАЗАХСТАН В СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ США КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Статтю присвячено комплексу економічних та військових інтересів США стосовно найбільшої центральноазійської держави – Казахстану наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Ключові слова: Центральна Азія, Казахстан, нафтогазові ресурси, військове співробітництво.

Поява нових незалежних держав у Центральній Азії після розпаду СРСР та включення цих держав до системи рівноправних політичних та економічних відносин поставила на порядок денний американської зовнішньої політики досить складне завдання з визначення пріоритетів щодо цього ключового регіону. Роз-

цього ж року в КНР лекції читали зав. кафедри корисних копалин, доц. Куликовський В. К. та доц. кафедри електроніки С. М. Левитський; у соціалістичному В'єтнамі – доц. кафедри фізіології рослин І. П. Білокінь, у Монголії – доц. кафедри зарубіжної літератури Н. М. Матузова, а в 1961 р. в ОАР лекції читав доц. кафедри геофізичних методів розвідки корисних копалин Скопиченко М. Ф., у Краківському університеті (Польща): декан хімічного факультету, проф. Пилипенко А. Т., доц. кафедри експериментальної біології і дарвінізму Кравець Г. К., доц. кафедри української літератури Жук Н. Й., доц. кафедри нової і новітньої історії Кундюба І. Д., у Будапештському університеті – проф. Калужнін Л. А. (алгебра), Багдадському університеті – доц. Короткова А. Н. і доц. Скрипник Л. З. (російська мова) [1, оп. 5, спр. 333, арк. 19-20, 41].

Таким чином, у другій половині 1940-х – першій половині 1960-х років у КДУ ім. Т. Г. Шевченка навчались іноземні студенти, які здебільшого були громадянами "соціалістичних" країн. Викладачі університету читали лекції в основному у вишах країн знову ж таки т. зв. "народної демократії".

Список використаних джерел

1. Державний архів м. Києва. – Ф. Р-1246: Київський ордена Леніна Державний університет імені Т. Г. Шевченка Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР.
2. Директор заводу Цейс Мартін Дитріх з киянами-практикантами на вулицях Лейпцига // За радянські кадри. – 1959. – 14 берез.
3. Київський ордена Леніна державний університет ім. Т. Г. Шевченка / Ред. кол.: І. Т. Швець та ін. – К., 1967.
4. На практиці в НДР // За радянські кадри. – 1959. – 16 верес.
5. Незабутні враження // За радянські кадри. – 1964. – 1 квіт.
6. По Єгипту // За радянські кадри. – 1958. – 22 берез.; 29 берез.; 4 квіт.
7. Тиждень в Польщі // За радянські кадри. – 1959. – 14 берез.
8. У чехословацьких друзів // За радянські кадри. – 1958. – 1 жовт.

Надійшла до редколегії 10.10.14

пад та дезінтеграція СРСР і виникнення нових незалежних держав у центрі Євразії створили для однієї з молодих держав регіону – Республіки Казахстан – якісно новий геополітичний статус, а отже й викликали потребу визначення Вашингтоном її місця в світовій зовнішньополітичній стратегії.